

Media-arkeologia – uuden ja vanhan median rajapinnalla

Yli kolmekymmentä vuotta sitten lankapuhelin oli yksi tärkeimmistä kodin mediavälineistä. Perheissä veivattavalla numerolautasella tai näppäimillä varustettu muovinen pömpeli sijoitettiin usein eteiskäytävälle erilliselle puhelinpöydälle. Älykännyköiden ja mobiilimedian aikakaudella lankapuhelin ja muut tuon ajan laitteet, koneet, ohjelmavälikkeet sekä käyttöesineet edustavat mennyttä käyttökulttuuria, jota muistellaan usein katkeransuloiseen sävyyn. Media-arkeologia pyrkii vastamaan tästä vuorovaikutuksista syntyviin kysymyksiin, ja muistuttamaan että nykyisestä uudesta mediasta tulee hyvinkin nopeasti vanhaa.

Media-arkeologiassa painopiste on ollut usein unohdetuissa ja oudoissa medioissa sekä vastahistorioissa valtavirran mediahistorioille. Media-arkeologia tarkastelee paitsi mennyttä mediamaisemaa, myös tutkii miten vanha media elää edelleen keskuudessamme. Jokin vanhassa teknologiassa edelleen kiehtoo meitä. Teknologian kulttuuriperintö ja historia toimivat apuvälineinä, tutkimuksellisina siltoina, jotka osoittavat miten menneiden vuosikymmenien teknologiassa hyödynnettiin myös edelleen käyttökelpoisia ja tuotesuunnitteluunkin soveltuvia ajatuksia, ideoita ja esteettisiä toimintamalleja. Tämä paljastaa, että jotkut ihmisen ja tekniikan väliset rajapinnat eivät ole vuosien kuluessa juurikaan muuttuneet.

Tekniikan Vaiheita -journalin vuoden 2019 kolmosnumero pureutuu näihin näkökulmiin yhdessä tutkimusartikkelissa ja kolmessa tutkimuskatsauksessa. Media-arkeologian laajaa tutkimuskenttää ei pyritäkään avaamaan laaja-alaisesti vaan ne edustavat neljää tuoretta näkökulmaa paljon tutkittuun aiheeseen. Numeron avaa Petri Saarikosken, Jaakko Suominen ja Markku Reunasen kirjoittama tutkimusartikkeli Kalle kotipsykiatri -tekoälyohjelman vaiheista osana 1980-luvun kotitietokonekulttuuria. Alun perin *Prosessori*-lehdessä vuonna 1982 julkaistu varhainen tekoälysovellus kuvasti osuvasti – ja myös melko humoristisesti – kotikutoisen tietokoneharrastamisen käytännön hankaluuksia. Lilli Sihvosen katsaus lankapuhelimen historiasta ja merkityksestä tuo esille tämän monelle rakkaan keksinnön vaiheita. Puheista huolimatta yli 100 vuotta käytössä ollut lankapuhelin ei ole kokonaan kadonnut. Kiinteää puhelinlaitetta käytetään yhä, vaikka vanha kuparikaapeli onkin vaihtunut usein nettipiuhaan. Lisäksi laadukkaiksi muotoiltuihin ja sisustusesineiksi sopiviin lankapuhelimiin voi edelleen törmätä kirpputorien myyntipisteillä. Vanhan teknologian materiaalista hyödynnettävyyttä lelujen tuotesuunnittelussa puolestaan tarkastellaan Katriina Heljakan katsauksessa, jossa keskiöön nousee erityisesti nostalginen teknologiasuhde ja vintage-leikki. Numeron englanninkielisessä katsauksessa saksalaiset mediatutkijat Felix Raczkowski ja Mary Shnayien analysoivat monista ohjelmista tutun edistymispalkin asemaa ja merkitystä ihmisen ja koneen välisessä vuorovaikutuksessa sekä esteettisen kokemuksen rakentumisessa. Numerossa on lisäksi mukana Petri Saarikosken muistokirjoitus toukokuussa yllättäen menehtyneestä Markku Alasesta, entisestä *MikroBitin* päätoimittajasta ja digitaalisen lehtijulkaisemisen merkittävästä kehittäjästä. Numeron päättää kaksi kirja-arviota. Jaakko Suominen ottaa kohteeksi Jaroslav Švelchin teoksen *Gaming the Iron Curtain* (2018), joka käsittelee perustutkimuksen näkökulmasta Tšekkoslovakian digitaalisen pelaamisen varhaishistoriaa. Silja Laine puolestaan arvioi Tiina Männistö-Funkin ja Timo Myllyntauksen toimittamaa monitieteistä, pyöräilyn historiaa käsittelevää antologiaa *Invisible Bicycle, Parallel Histories and Different Timelines* (2018).

Haluamme koko toimituskunnan puolesta toivottaa kaikille lukijoille antoisia lukuhetkiä uuden numeron parissa! Alansa ainoan ja perinteisen suomalaisen tiedejournalin tulevaisuus on aina teidän ja lehteen kirjottaneiden ammattitutkijoiden, ja heitä tukevien asiantuntijoiden varassa. Kiitokset teille kaikille! Hyödyntäkää lehteä ja levittäkää sanaa – digitaalisesti tai analogisesti!

Petri Saarikoski & Lilli Sihvonon
Numeron vastaavat toimittajat